

KOLONI- HAVEN PÅ VÆGGEN

– Alma og Vagn Nielsens kunstsamling

Af Hanne Abildgaard

**Billederne er vinduer ud i dejlige
frodige haver og døre lige ind i
andre menneskers hjerter – om en
arbejderfamilies kulturprojekt.**

Fra 1940'ernes begyndelse og et par årtier frem opbyggede Alma og Vagn Nielsen, for en almindelig arbejderindkomst, en omfattende kunstsamling fortrinsvis af John Christensen, Hjalmar Kragh Pedersen og Henry Heerup. Deres samlervirksomhed hvilede på en stærk personlig interesse, men var samtidig forbundet med en offensiv på kunstområdet, som udgør en mindre kendt del af den socialdemokratiske kulturindsats i 1940'erne.

Vagn Nielsen (1917-1986) var elektriker, hans kone Alma Nielsen (1918-2001) oprindelig fabriksarbejderske, senere faglærer på aftenskolen. For Almas vedkommende startede kunstinteressen allerede, da hun omkring 15-års alderen fik kontakt med Hjalmar Kragh Pedersen, som udførte dekorative malerier hos hendes forældre. Vagn Nielsen blev grebet af kunsten, da han var i begyndelsen af 20'erne og arbejdsløs. I vinteren 1939-40 deltog han i en række museumsforedrag for arbejdsløse, og ved afslutningen af en foredragsrække på Thorvaldsens Museum kom han i besiddelse af sit første kunstværk – et farvetræsnit af Asta Ring Schultz, som han modtog som præmie for sin besvarelse af en opgave. Da han senere samme år kom i arbejde igen, foretog han sine første indkøb.¹

Alma og Vagn Nielsen blev gift i 1943 og boede i de første år i en to-værelses lejlighed i Københavns Nordvestkvarter. I 1949 flyttede de til en moderne to-ethalvt-værelses lejlighed i Brønshøj, som efterhånden blev fyldt med kunst fra gulv til loft.

Penge ingen undskyldning

Det lader til, at parrets hjem helt fra starten har været behængt med billeder næsten overalt. I begyndelsen fyldte Vagn Nielsens egne tegninger og indrammede forsidebilleder fra Hjemmets Søndag hovedparten af vægpladsen, men efterhånden blev de fortrængt af originalkunst, som begge ægtefæller købte, delvis med hver sin smag. Alma foretrak Henry

Vagn Nielsen i stuen på Vestergaardsvej, 1948. Der hang billeder overalt hos Alma og Vagn Nielsen, ligesom i John Christensens stuer, som Vagn Nielsen mange gange kom til at besøge. Vagn Nielsen gjorde hvad han kunne for at afhjælpe savnet af et personligt bekendtskab med John Christensen. Han samlede et stort dokumentationsmateriale om kunstnerens liv og værk, og som det ses af fotografiet, er det også lykkedes ham at finde en sweater næsten magen til den, kunstneren bærer på sit selvportræt. (Foto i Arbejdermuseets arkiv).

Heerup, Vagn svor fra starten til John Christensen, mens Hjalmar Kragh Pedersen var deres fælles interesse. I 1949 opregnede Vagn Nielsen samlingens tyngdepunkter som 16 værker af John Christensen, 10 af Kragh Pedersen og 10 af Heerup.²

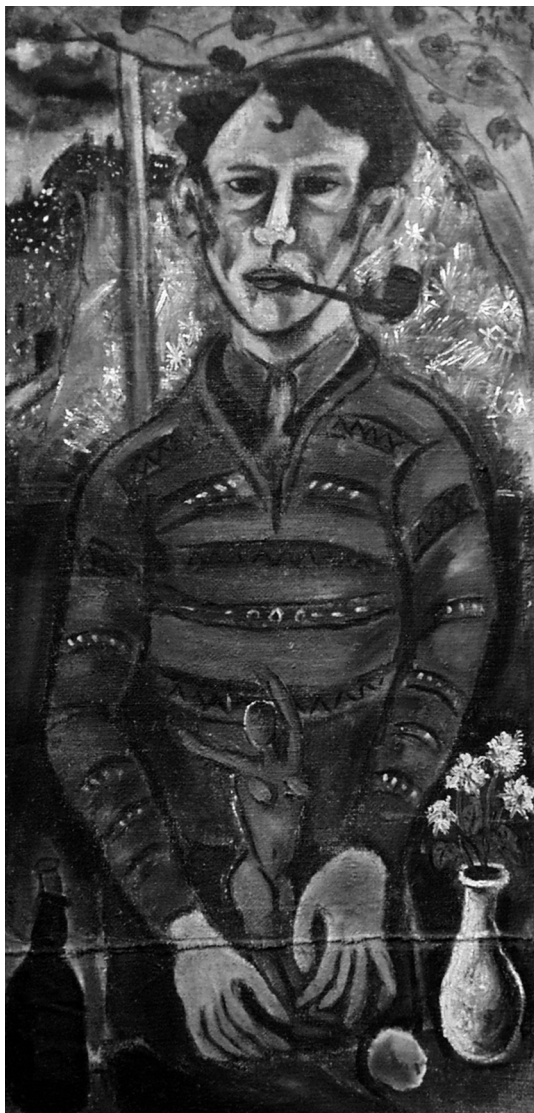
Som det fremgår var ægteparrets samling allerede i slutningen af 1940'erne blevet ganske omfattende, hvad der blandt andet affødte et interview i sammenslutningen Decembristernes udstillingskatalog i 1948. På dette tidspunkt arbejdede Vagn Nielsen som nattevægter, og interviewerens forundring over, at det med en sådan indtægt kunne lade sig gøre at have kunst fra loft til gulv både i stuen og soveværelset, blev prompte besvaret: "Jeg vil med det samme sige, at *alle* kan samle paa Malerier, paa gode Malerier. Alle har Raad til det."³ Ifølge Vagn og Alma kom det bare an på at spare sammen og købe kunst i stedet for at gå i biografen. Og så selvfølgelig altid at give hinanden kunst eller penge som gave til jul og fødselsdage.

Vagn Nielsen understregede altid, at penge ikke var nogen undskyldning for at afholde sig fra at købe kunst. Han anbefalede potentielle samlere at købe direkte af kunstnerne, at gå på opdagelse hos marskandisere og på auktioner og endelig at satse på tegninger og grafik, som er billigere og efter hans erfaring lige så givende som maleri, skønt de ikke syner af lige så meget på væggen.

Selv foretrak både han og Alma at købe direkte hos kunstnerne for at spare den del af prisen, der ellers gik til kunsthandleren. Men nok så vigtigt: Den direkte kontakt gav mulighed for et tættere forhold til mennesket bag kunsten. Hvis ægteparret ville købe, ringede de eller sendte et brevkort for at aftale et personligt møde i kunstnerens hjem eller atelier, og i de fleste tilfælde havde de held med deres forehavende.

John Christensen ("Barbermaleren")

Vagn Nielsens allerførste indkøb af kunst blev ikke desto mindre foretaget hos en kunsthand-

John Christensen: Selvportræt med figur, 1931, olie på sækkelærred, Arbejdersmuseet. (Foto: Allan Schnipper).

Vagn Nielsen købte dette maleri hos Winkel og Magnussen i 1947. Efter en samtale med maleren Max Müller, som havde kendt John Christensen godt, noterede Vagn Nielsen, at dette maleri i sin tid under en udstilling hos Henning Larsen var blevet købt af luthsangeren Jens Friis Hansen fra Bellmannkælderen, derefter solgt til en kunstsamler Lupin, der havde solgt det til Elna Fonnesbech-Sandberg.

ler, nærmere bestemt hos Fischer og Krarup i Bredgade, som holdt en mindeudstilling over John Christensen i september 1940. Her købte han tuschtegningen *Kunstneren og modellerne* fra 1930 og raderingen *Assistenskirkegårdsindgangen* fra 1938.⁴

John Christensen skulle komme til at optage Vagn Nielsen mere end nogen anden kunstner, og med tiden kom samlingen af hans værker op på 60, hvoraf 37 tegninger og akvareller og 7 malerier. Der er hovedsagelig tale om ting i det lille format med det store selvportræt malet på sækkelærred som en undtagelse. En del af værkerne erhvervedes fra kunstnerens enke, Dagny Christensen, som Vagn Nielsen opnåede et tillidsforhold til, således at han fik lov til at komme på besøg og gennemgå de billeder, hun lå inde med.⁵

Om John Christensens billeder skrev Vagn Nielsen, at det er "dem, der står mit hjerte nærmest."⁶ Som han forklarede: "der er noget i hans Billeder, det snørklede, som passer paa mig selv. /.../ Det er for øvrigt min største Sorg, at jeg ikke kendte John Christensen personlig."⁷

John Christensen er især kendt for sine billeder af dagliglivet på Nørrebro, fulde af lune, fantasi og fortælleglæde. Navnet "Barbermaleren" fik han, fordi han var uddannet barber og fra 1922 til 1937 drev barbersalon på Kapelvej. Mange af hans billeder er inspireret af udsigten fra salonens vinduer. Mellem hinanden vrirler cykelbude, snekastere, sporvogne, hunde, gadehandlere, fulde mænd og unge elskende. Men sammen med mylderet af detaljer fra realiteternes verden fletter sig symboler på livet, kærligheden og ikke mindst påmindelser om døden, der bor bag muren om Assistens Kirkegård lige over for barbersalonen.

Det var den slags billeder af livets mangfoldighed, Vagn Nielsen foretrak. Billederne i hans samling skulle være forankret i hverdagen og almindelige, jævne menneskers liv, men samtidig skulle fantasien, poesien og underfundigheden ikke mangle. Han var således hverken tiltalt af den nøgne realisme eller af det abstrakte maleri, der fik sit store gennembrud, mens han anlagde sin samling.

John Christensen døde i begyndelsen af 1940 i en alder af kun 43 år, kun tre år efter at han havde erhvervet et lille hus i Vridsløsemagle og afhændet barbersalonen for at blive kunstner på fuld tid. Det var nogenlunde samtidig med, at interessen for kunst opstod hos den unge, arbejdsløse Vagn Nielsen, der således aldrig fik mulighed for at møde den kunstner, som skulle blive hans helt store og livslange interesse.

John Christensen-arkivet

Til gengæld gjorde han, hvad han kunne for at afbøde savnet af det personlige bekendtskab. Han opsøgte kunsthåndlere, som havde udstillet John Christensen, f.eks. Henning Larsen, af hvem han fik en håndtegnet katalogforside fra 1931. Endvidere samlede eller afskrev han anmeldelser, katalogfortegnelser og foredrag, og han samlede fotos og anden dokumentation til sit voksende "John C.-arkiv". Han kontaktede andre samlere, heriblandt maleren og grafiker Max Müller, som havde været blandt de første til at købe John Christensens kunst, og som var blevet hans gode ven. Også storsamlere Elna Fønnesbech-Sandberg tog han kontakt med, bl.a. for at få oplysninger om de værker, der tidligere havde tilhørt hende. Elna Fønnesbech-Sandberg havde i et par omgange solgt ud af sin samling af Barbermaleren, men hun havde endnu enkelte ting tilbage, bl.a. en tegning med motiv fra Kapelvej, som hun forærede Vagn Nielsen.⁸ Til hende skrev han i 1949: "Nu maa jeg indskyde at der for mig ikke er tale om rariteter paa samme maade som tændstikæsker og frimærker. Kunst og specielt John Cs er for mig noget levende, gennem de 15-20 større og mindre ting jeg og min kone efterhaanden har af ham, er han blevet en god ven jeg holder af. Derfor laver jeg ogsaa denne udklips og katalogsamling, fordi det glæder mig selv, fordi det er af betydning at der reddes en saa komplet samling som muligt medens det kan lade sig gøre – og fordi jeg vil sørge for at disse ting efter mig vil blive bevaret til glæde for de samlere der kommer efter os."⁹

Ingen anstrengelser blev sparet, når det drejede sig om at fuldstændiggøre "John C.-arkivet". F.eks. henvendte Vagn Nielsen sig frejdigt til den daværende overborgmester H.P. Sørensen. Som "gammel DsUer og nuværende Københavner" mente han nok han kunne tillade sig at skrive til overborgmesteren. Anledningen var overborgmesterens tale ved åbningen af "Udstilling Christensen" i Athenæums Kunsthandel i 1949, hvor John Christensen blev vist side om side med Kay, Povl og Otto Christensen. Vagn Nielsen havde ikke været til stede ved åbningen på grund af arbejde, men da han i Berlingske Tidende havde set et fotografi af H.P. Sørensen talende, øjensynlig med et manuskript i hånden, ville han nu høre, om han måtte få manuskriptet til sin samling, evt. blot låne det til afskrift.¹⁰ H.P. Sørensens tale hører til de få ting, det ikke er lykkedes Vagn Nielsen at bevare for eftertiden, for – som overborgmesteren kunne fortælle – havde talen været holdt uden manuskript, og det papir, han stod med i hånden på det omtalte fotografi var udstillingens program.¹¹

Vennen Hjalmar Kragh Pedersen

I forbindelse med købene af Hjalmar Kragh Pedersen havde ægteparret mulighed for at efterleve ønsket om den direkte forbindelse. Til ham udviklede de begge et tæt, personligt forhold. Han blev en ven af huset, og det var i øvrigt gennem ham, at familien kom i kontakt med Dagny Christensen. Alma havde som nævnt haft en flygtig forbindelse med Kragh Pedersen allerede som stor pige, og også Vagn havde i sine helt unge år stiftet bekendtskab med et af hans værker, udsmykningen af D.s.U.s ungdomshjem i Brønshøj.¹² Kragh Pedersen er først og fremmest kendt for sine ekspressionistisk prægede billeder fra arbejdslivet, men han har også dyrket mange andre motiver, f.eks. portrætter, landskaber, bybilleder og rene fantasier. Flere af hans værker blev udført i tilknytning til den socialdemokratiske ungdomsbevægelse, som også Alma og Vagn Nielsen var aktive i.

Alma og Vagn Nielsen i samtale med Jørgen Rindholt under planlægningen af fjernsynsudsendelsen "Samlere uden tegnebog", som blev sendt 5. september 1953. Udsendelsen var produceret i anledning af udstillingen "Vor tids kunst i privateje" på Charlottenborg. (Foto i Arbejdermuseets arkiv).

Om deres første besøg hos kunstneren har Vagn Nielsen fortalt: "Min kone kendte lidt til Hjalmar Kragh Pedersen, og efter at have brugt den ovennævnte fremgangsmåde [telefonpringning eller brevkort], befandt vi os en dag i hans stuer midt i et hav af billeder. Der stod vi så med vore sammensparede skillinger og skulle vælge noget, der både passede til pengene og til os selv. Det var et svært valg, men det gik alligevel, som det skulle, eet billede blev vi ved med at vende tilbage til, det forestillede en gade, hvor husfacaderne farvedes røde i solnedgangen, *det* skulle det være, hvad enten vi havde råd til det eller ej, men da vi spurgte Kragh P. om prisen, kostede det lige, hvad vi havde, så det kunne ikke være bedre. Vi drog af med billedet, og maleren fik sin arbejds løn. Vi har aldrig prøvet at presse en pris ned; har vi haft råd til at betale, har vi gjort det, og har vi ikke haft det, har vi måttet undvære."¹³

At de ikke altid havde lyst til at undvære, når de ikke havde råd, men indgik afdragsordninger eller aftaler om senere køb illustreres dog af et brev til Hjalmar Kragh Pedersen, som ægteparret gerne ville erhverve endnu et

billede af, men som de måtte tilstå: "Landet ligger desværre sådan, at vi ikke har en skilling før til efteråret, når Alma er begyndt sin skole, men hvis det lille solnedgangsbillede er til salg, kan det så lade sig gøre at klare det økonomiske til den tid. Dette billede må vi jo sikre os medens det eksisterer, der er ikke flere af dem. Så må vi vente med et af de nye billeder til næste omgang, dem bliver der flere og flere af."¹⁴

Kolonihaven på væggen

Vagn Nielsen blev efterhånden kendt som "samleren uden tegnebog" og måtte gentagne gange i pressen forholde sig til spørgsmålet om, hvad der drev ham. Om det nu ikke bare var snobberi eller en særlig form for nyfgenhed, der fik en jævn elektriker til at rende kunstnerne på dørene? 10 år efter erhvervelsen af det første billede, skrev han en kronik om sin samling og sine bevæggrunde. Han understregede, at kunstkenderes vurderinger af billedernes æstetiske og økonomiske værdi, ikke var styrende for ham og efter hans mening var uden interesse for "hverdagsmenne-

sker". Det drejer sig først og fremmest om at få billeder på væggen, der har noget at fortælle. Han karakteriserede, som også ved andre lejligheder, billederne på væggen som en erstatning for kolonihaven. Når det er vinter og mørkt f.eks. "er det rart også at have en kolonihave indendørs, og det har jeg, den mest velsignede kolonihave, man kan tænke sig. Den er altid parat til at modtage mig med både nattergalesang, blokfløjter og messingsuppe. Billederne på mine vægge er min kolonihave. Billederne er vinduer ud i dejlige frodige haver og døre lige ind i andre menneskers hjerter. Sådan nogle vægge er det nok værd at have. I den ene stue alene er der 70 billeder, og i alt er der vel snart henimod 100. Al denne kunst er samlet sammen i løbet af 10 år, skønt min fagforeningsbog er ganske normal."¹⁵

Han betonedede gerne, at kunsten repræsenterer en måde at komme i forbindelse med andre mennesker, at billederne er budbringere mellem mennesker. At det netop blev John Christensen, Kragh Pedersen og Henry Heerup, samlingen koncentrererede sig om, skyldtes at: "de har sat mennesket i midten. Ikke sådan at forstå at der altid er mennesker i deres billeder, men de maler mennesket og det der er mennesket nært."¹⁶

Kulturel oprustning af D.s.U.

Vagn Nielsens syn på kunst var beslægtet med de opfattelser, der i 1946 førte til oprettelsen af Arbejdernes Kunstforening. Fælles var en tro på, at det var en livsnødvendighed for arbejderne at tilkæmpe sig en andel af de værdier, der var at hente i den gode kunst, på samme måde som de havde tilkæmpet sig en stadig større andel af samfundets økonomiske værdier. Arbejderne skulle ikke lade sig nøje med fidus eller pop, men lære den kunst at kende, der havde noget at byde på med hensyn til berigelse af hverdagen. Han var da også aktiv i Arbejdernes Kunstforening fra den allertidligste tid. Han var blandt de indbudte til foreningens stiftende møde 12. december 1946 og meldte sig straks ind.¹⁷ I 1953 blev han medlem af foreningens bestyrelse, i be-

gyndelsen af 1954 blev han valgt til kasserer¹⁸.

Alma og Vagn Nielsen var imidlertid også involveret i andre samtidige forsøg på at udvide interessen for moderne kunst blandt Socialdemokratiets unge, som Vagn kunne fortælle: "da jeg og min kone først i 1940'erne propaganderede for moderne kunst i DsU, skete det på den måde, at min kone om dagen kørte rundt "i" en barnevogn med "ægte håndmalede" oliemalerier af Heerup, Zieler, Carl Henning Pedersen o.s.v. mellem DsU afdelingerne, og at jeg om aftenen hængte billederne op og arrangerede diskussioner med kunstnere"¹⁹.

Den type pionerarbejde efterlader sig sjældent mange spor til eftertiden, men enkelte dokumenter er dog bevaret til belysning af indhold og hensigt med denne form for kulturarbejde, f.eks. en katalogfortegnelse over "D.s.U.s Vandrestilling af ung Kunst" fra foråret 1947. Bag udstillingen stod D.s.U.s Københavnskreds, mens Vagn Nielsen var anført som kontaktperson og formodentlig var den egentlige arrangør. Lige som visse af Arbejdernes Kunstforenings tidlige initiativer, var udstillingen bevidst pædagogisk anlagt, idet den viste eksempler på fiduskunst side om side med gode reproduktioner og originalkunst. Man ville advare mod fiduser "kun lavet med det Formaal at ligne og at trække Penge ud af Lommen paa Folk." I stedet rådede man de kunsthørstende D.s.U.ere til at klippe billedforsiderne af Hjemmets Søndag og indramme dem, og for at overbevise om den gode kvalitet udstillede man eksempler på originaler og avistryk ved siden af hinanden. Også gode reproduktioner efter kendte kunstnere blev anbefalet, og endelig var der originalkunsten, hvoraf der blev vist et udvalg af, hvad der kunne købes "med lidt Interesse for Sagen og en almindelig Pengepung". De deltagende kunstnere var Anni Løgstrup, Hjalmar Kragh Pedersen, G. Sand Christiansen, Mogens Zieler, Henry Heerup og Carl Henning Pedersen.

Fra samme tid kendes et par andre udstillinger i D.s.U.s regi med foredrag og diskussioner omgivet af kunstværker og med deltagel-

John Christensen: Gadebillede Kapelvej, 1938, ætsning, Arbejdermuseet. (Foto: Allan Schnipper).
Vagn Nielsen købte dette grafiske arbejde hos Dagny Christensen i 1943

se af de udstillende kunstnere. Det skete også, at Vagn Nielsen optrådte som foredragsholder. En D.s.U.-folder annoncerer således en diskussionsaften med tilhørende maleriudstilling 31. marts 1948 på Tuxensvej med oplæg af Thor Pedersen og Vagn Nielsen over emnet "Forstaar Ungdommen moderne Malerkunst?".²⁰

Skuffelser

Indsatsen som formidler mellem den unge kunst og de unge socialdemokrater bragte ikke kun Vagn Nielsen glæde, men også en del skuffelser. Det gjaldt også de netop nævnte arrangementer, der indebar gentagne besøg i D.s.U.s ungdomshjem på Tuxensvej. Dette

sted havde indtaget en særstilling hvad angår samspillet mellem den moderne kunst og D.s.U. I 1931 var det således lykkedes D.s.U. Brønshøj at få støtte af Ny Carlsbergfondet til at udsmykke ungdomshjemmets mødesal med en serie store malerier af Hjalmar Kragh Pedersen. Den ekspressionistiske udsmykning viste det moderne liv og arbejde i maskinernes tidsalder, og den blev hurtigt kendt i ungdomsorganisationen i kraft af den debat, den satte i gang. Bl.a. frygtede forfatteren og afholdssagitoren Harald Bergstedt, at D.s.U. ved at modtage Ny Carlsbergfondets støtte ville blive "et Reklamenummer for Ølindustrien".²¹

Vagn Nielsens optræden som kunstformidler på Tuxensvej i 1940'erne foregik imidlertid

ikke til akkompagnement af Kragh Pedersens markante og omdiskuterede udsmykning, som man forstår af et læserbrev, han skrev i begyndelsen af 1950. Her mindedes han sin ungdoms indtryk af "en virkelig smuk udsmykning. Ikke skrigende agitatorisk, men rolig og poetisk saa ingen i dag behøvede at skamme sig over den."²² Imidlertid var udsmykningen hurtigt forsvundet fra sin plads, da en privat restauratør, som stod for udlejningen af ungdomshjemmets sal, ikke fandt den fremmende for omsætningen. Ingen i D.s.U. bekymrede sig øjensynlig om, hvor udsmykningen var blevet af, konstaterede Vagn Nielsen med en vis bitterhed.

En oplevelse under D.s.U.s vandredstilning i 1947 dryppede flere bitre dråber i bægeret. Da udstillingen skulle hænges op i D.s.U. Lygtens ungdomshjem i Lundtoftegade, fandt Vagn Nielsen en række plader med påmalede skydeskiver, huller og knækkede pile. Da han vendte pladerne om, kom noget andet imidlertid frem: "Det var alt sammen olie billeder af H Kragh Pedersen. Ogsaa her var det udmærkede billeder. Men de var jo lidt afrakkede nu, rammerne var væk, og hjørnerne brækket eller smuldret af." Han må konkludere, at "det ikke er saa ligetil at pumpe kunst ud i folket." Forsøgene i den retning havde ikke altid båret de forventede frugter, tværtimod: "Det er ved at være min erfaring, at de der vil have sødsuppe, de skal have sødsuppe, ellers er de ikke lykkelige – og lykkelige mennesker er dog bedre end mennesker der ærgrer sig hver dag. Lad saa være det er en fattig lykke at glædes over trommesalsfiduser – lykke er det dog. Saa kan vi andre der er frelst altid af og til putte et par stærke billeder imellem, det skal nok vække de der kan vækkes, der er ikke andet at gøre end at lade de andre – og fleste – slumre videre i det de nu synes er deres lyksalighed – eller ligegyldighed."²³

Vagn Nielsen opgav dog ikke at gøre en indsats på det kulturelle felt. Blandt andet forsøgte han fortsat at fremme Kragh Pedersens sag, bl.a. arbejdede han for, at Arbejdernes Kunstforening skulle fejre ham med en fest, som foreningen havde gjort det med kunstnere

John Christensen: Selvportræt med palet, 1931, tusch, Arbejdersmuseet. (Foto: Allan Schnipper) En gave til Vagn Nielsen fra Dagny Christensen. I forbindelse med sin forberedelse til fjernsyns-udsendelsen i 1953 skrev Vagn Nielsen om denne tegning: "John C livagtig i sin strikkede sweater. Bag ham den gule mur og begravelsen, et lille skelet hvisker ham i øret. Men selv om der er tristhed bag ham har han alligevel poesien på paletten - den lille Amor og blomsten - livet skal alligevel leves videre."

som Heerup og Aksel Jørgensen. Vagn Nielsen mente ikke, at Kragh Pedersen havde fået den anerkendelse, han fortjente, hverken fra det toneangivende kunstliv eller fra arbejderbevægelsens organisationer. Som han fortalte Preben Wilmann: “Dengang det var nyt at jævne folk købte kunst var han og John C de eneste der solgte til beskedne priser. Det var noget ganske andet end de krav mange unge elegantikere har i dag. Derfor vil jeg bede om, hvis der bliver en chance, så tænk på Kragh P. Ikke bare fordi det vil give ham penge på lommen, men fordi han fremfor nogen altid har været trofast imod de idealer så mange af vore egne har svigtet.”²⁴

De stærke, rene glæder

Vagn Nielsen var ikke tilfreds med udviklingen i den socialdemokratiske kulturindsats, og han forsøgte flere gange at hjælpe den tilbage på det spor, der var lagt ud i årene omkring Anden Verdenskrig. Det gjaldt bl.a. i 1965, da han var blevet indbudt til kulturkonference, arrangeret af Fællesorganisationen og Socialdemokratisk Forbund. Sidstnævnte modtog en klage over, at de åbenbart lever “i den tro at den kulturinteresserede del af arbejderbevægelsen udelukkende består af organisationsfunktionærer”.²⁵ Godt nok ved Vagn Nielsen, at idealismen ikke er så stor som før i tiden, men det har alligevel generet ham, at arrangørerne har lagt konferencen lørdag formiddag, hvor mange er forhindret, fordi de er på arbejde. Tabt arbejdsfortjeneste samt entré til kulturkonferencen ville for Alma og ham beløbe sig til 175 kr, hvilket de og andre almindelige arbejdende mennesker ikke har råd til.

Også offentligt, i Aktuelt, greb han i 1965 pennen for at kommentere arbejderbevægelsens prioritering af kulturen, eller rettere manglende prioritering, som har medført, at “vore ledere har overtaget borgerskabets livsførelse og hele levemåde i stedet for at præge den”, så at ingen vælgerforening kan holde jubilæum uden “selskabssmørrebrød med pop”. Vagn Nielsen tog fat på det svære spørgsmål om kvalitet i forbindelse med arbejderbe-

John Christensen: Lampelys, 1939, blyant, akvarel og farvekridt, Arbejdermuseet.

(Foto: Allan Schnipper)

Købt i Arnbaks Kunsthandel 1946/47 af Vagn Nielsens forældre.

vægelsens tilkæmpelse af diverse goder, og han fremførte i den forbindelse, at bevægelsen nok burde have lært noget mere af PH: "I PH-filmen så vi PH ved sin frokost med sin pølse, sit brød, sin øl og sin snaps. Et enkelt liv med stærke rene glæder man lever helt ud. Det var et ideal for en fremskridtsbevægelse, så blev der også plads til et åndsliv, ja så kunne vi simpelt hen ikke undvære det. I stedet er det blevet til et halvforneamt fiseri i lange kjoler og smoking."²⁶

Samlingen på Arbejdermuseet

Skønt udviklingen i arbejderbevægelsens kulturpolitik bragte skuffelser, og skønt han vel ikke fik mange arbejdere til at samle kunst med samme entusiasme som han selv, opgav Vagn Nielsen aldrig sit eget kulturelle projekt. Han supplerede sin samling. Han stillede beredvilligt værkerne til rådighed for udstillinger, og via en testamentarisk bestemmelse sikrede han sig, at John Christensen-samlingen og den tilhørende dokumentationen samlet overgik til et museum efter begge ægtefællers død. I 2001 modtog Arbejdermuseet denne del af samlingen som gave, og det er den, der har været baggrund for nærværende artikel. Dette udgangspunkt har resulteret i, at artiklen har koncentreret sig om Vagn Nielsens samling, som nu er bevaret i offentligt eje, mens Almas særlige indsats som samler ikke her er blevet betonet så stærkt, som hun kunne fortjene.

Noter

1. Vagn Nielsen: "Mit første billede – og de sidste", i: *Social-Demokraten* 10.6.1950.
2. K. Br.-R.: "Noget andet at tænke på", i: *Indenfor murene* nr. 5, maj 1949.
3. gø: "Kolonihaven hænger paa alle vore Vægge, i: *Decem-Mokraten* 1948. Koloristernes katalog hed dette år *Decem-mokraten*, da det var udformet som et tillæg til *Social-Demokraten*.
4. Iflg. Vagn Nielsens egen liste over samlingen, Arbejdermuseets arkiv.
5. Fremgår f.eks. af Vagn Nielsens optegnelser efter et besøg hos Dagny Christensen 4.11.1949, Arbejder

museets arkiv. Sammesteds belyses det imidlertid også, at det ikke altid var lige let at tale direkte om priserne, hvorfor det omhandlede besøg ikke resulterede i køb eller aftaler herom.

6. Vagn Nielsen: "Mit første billede – og de sidste", i: *Social-Demokraten* 10.6.1950.

7. gø: "Kolonihaven hænger paa alle vore Vægge, i: *Decem-Mokraten* 1948. De tæt behængte vægge beskrives også af s.: "Billeder på væggen", i: *Elektrikeren*, dec. 1948. Artiklen handler i øvrigt om, at Vagn Nielsen også selv tegner, dog hænger han ikke længe sine egne værker op.

8. Vagn Nielsens optegnelser fra besøg hos Max Müller og Henning Larsen samt brev fra Alma og Vagn Nielsen til Elna Fønnesbech-Sandberg 15.1.1950 og fra Elna Fønnesbech-Sandberg til Vagn Nielsen 24.11.1949, Arbejdermuseets arkiv.

9. Brev fra Vagn Nielsen til Elna Fønnesbech-Sandberg 20.11.1949, Arbejdermuseets arkiv.

10. Brev fra Vagn Nielsen til H.P. Sørensen 20.11.1949, Arbejdermuseets arkiv.

11. Brev fra H.P. Sørensen til Vagn Nielsen 24.12.1949, Arbejdermuseets arkiv. Fotografiet af overborgmesteren findes i *Berlingske Tidende* 20.11.1949 som illustration til artiklen "De fire C'er".

12. Vagn Nielsen havde, fra han kun var en stor dreng, været medlem af D.s.U. Brønshøj iflg. K. Br.-R.: "Noget andet at tænke på", i: *Indenfor murene* nr. 5, maj 1949.

13. Vagn Nielsen: "Mit første billede – og de sidste", i: *Social-Demokraten* 10.6.1950. Maleriet "Min barndomsgade" er skænket til Arbejdermuseet af Alma og Vagn Nielsens arvinger.

14. Udat. brev fra Alma og Vagn Nielsen til Hjalmar Kragh Pedersen, Arbejdermuseets arkiv. Der er muligvis tale om et lille oliemaleri på pap af mennesker og heste i et rødmende landskab, nu tilh. Arbejdermuseet.

15. Vagn Nielsen: "Mit første billede – og de sidste", i: *Social-Demokraten* 10.6.1950.

16. Vagn Nielsens notater i forbindelse med fjern-synsudsendelsen "Samlere uden Tegnebog" 5. sept. 1953, Arbejdermuseets arkiv.

17. Medlemskort til Arbejdernes Kunstforening for 1947 udstedt til "Montør Vagn Nielsen, Vestergaardsvej 16 st.", smst.

18. Brev fra Preben Wilmann og Erik Hansen til Arbejdernes Kunstforenings medlemmer 17.3.1954, foreningens arkiv, Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv.

19. Brev fra Vagn Nielsen til Arbejdernes Kunstforening 28.9.1965, smst.

20. Katalogfortegnelse til "D.s.U.s Vandreudstilling af Ung Kunst", 1947, i Erik Hansens papirer, Arbejdermuseets arkiv. I Vagn Nielsens dokumentations-samling smst. findes omtale af en "Maleraften" arrangeret af D.s.U., antagelig med Vagn Nielsens medvir-

ken. Arrangementet fandt sted i Clara Raphaels Hus, formodentlig i 1946, og bag det stod D.s.U. Østerbro. Programmet fremgår af heftets introducerende artikel: "Vi har inviteret 5 Malere der alle medbringer 2 eller 3 Malerier af de mest typiske de har lavet. Der kommer 2 Realister, 1 Naturalist, 1 Abstrakt og 1 Surrealist for at vi kan se, hvor forskelligt, der arbejdes indenfor Maleriet i Dag. Samtidig har vi inviteret Socialdemokratens Kunst-Kritiker Preben Wilmann. Aftenen vil forme sig saaledes, at hver af de 5 Malere faar Ordet for ganske kort at fortælle "hvorfor de maler saaledes" og Preben Wilmann vil derefter indlede i Diskussionen. Oplysningerne fremgår af kredsbladet "Gnisten", D.s.U. Ø-bro med undertitlen "Kunst og Ungdom". Bladet er udateret, men datoen for arrangementet lørdag 2. marts kan være 1940 eller 1946.

Smst. findes endnu et katalog til en udstilling i D.s.U.-regi i 1940'erne (udateret), "15 malere viser os kunst", med en fortegnelse over værker af bl.a. Folmer Bendtsen, Mogens Zieler, Henry Heerup, Egill Jacobsen, Asger Jorn og Hjalmar Kragh Pedersen. Arrangør var D.s.U. Østre Distrikt. Som tidligere holdt man foredrag og diskussion omgivet af kunstværker og med deltagelse af kunstnerne selv. Indledere var Broby Johansen og Aksel Jørgensen, derefter fulgte "det store Malermøde, hvor Malerne først har Ordet og saa vi". Program for D.s.U. Brønshøj afd. 1948 annoncerer arrangementet "Forstaar Ungdommen moderne Malerkunst?".

21. Henning Grelle: Fra mørke til lys, i: *Nyt om Arbejdermuseet* nr. 2, 1998. Diskussionsindlæg bl.a. i *Rød Ungdom* nr. 7 og nr. 9, 1931.

22. Vagn Nielsens manuskript til læserbrev i *Social-Demokraten* med overskriften "Kære Fridolin", som øjensynlig aldrig blev bragt, Arbejdermuseets arkiv.

23. Ibid.

24. Brev fra Vagn Nielsen til Preben Wilmann 26.6.1957, Arbejdermuseets arkiv.

25. Brev fra Vagn Nielsen til Arbejdernes Kunstforening 28.9.1965, Arbejdernes Kunstforenings arkiv, Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv. Heri afskrift af brevet til Socialdemokratisk Forbund.

26. Vagn Nielsen: "Kunstens varme hjerte", i: *Aktuelt* 14.3.1965.

Abstract

Hanne Abildgaard: 'An allotment hanging on the wall' – Alma and Vagn Nielsen's art collection, *Arbejderhistorie* 4/2002 p. 95-105

Alma and Vagn Nielsen's art collection was built up in the 1940's on the basis of the wage of an ordinary worker. The collection covered all the walls of the couple's two and half room

flat in Brønshøj, and was dominated by the work of John Christensen, "the barber artist", who fascinated Vagn Nielsen more than any other artist. John Christensen's pictures with their portrayal of the fantastic diversity of life, expressed with warmth and imagination, spoke directly to Vagn Nielsen, who regarded his collection as a substitution for an allotment: "The pictures on my walls are my allotment. The pictures are windows, which open out onto a wonderfully fertile garden and doors, which lead straight into other people's hearts. Such walls are worth having", he wrote in 1950. To Vagn Nielsen's great sadness John Christensen had died before his interest in art collecting had begun. To come 'closer' to the life and achievements of the Christensen he collected reviews, catalogue descriptions, talks, photographs and other documents that had something to do with the artist and placed them in his "John C - archive". Another artist, who was represented in the collection, was Hjalmar Kragh Pedersen. He became a friend of the house and actually carried out a number of his works in connection with the Social Democratic youth movement, in which Alma and Vagn Nielsen were active. The couple's collecting was linked to an offensive in the art world and a part of the Social Democratic cultural effort in the 1940's. Their view of art was part and parcel of an understanding that resulted in the establishment of the Worker's Art Association in 1946, a body they immediately joined. A shared belief was that it was essential for workers to win for themselves some of the values that were to be gathered from good art, in the same way they had struggled to gain an increasing portion of the economic goods in society. Vagn Nielsen never gave up his own cultural project and his John Christensen collection, with its accompanying archive, was handed over to the Workers' Museum in 2001 in accordance with the wishes of a will and testament.

Hanne Abildgaard, mag.art., museumsinspektør
Arbejdermuseet, Rømersgade 22, 1362 København K
tlf: 33480322, e-mail: ha@arbejdermuseet.dk